

Bild från Bolivia. Foto: Rodolfo Magne

Avkolonisering i Bolivia

Med Bolivias kolonisering började den olyckliga historien för de lokala folkgrupper som idag kallas "urfolksgrupper" eller indianer. Den "officiella" historien som producerats av maktavarna har hela tiden försökt visa att kolonialismen var bra för samhället. Under många år firades den 12 oktober för att tacka spanjorerna för att de upptäckte Amerika. Under kolonialismen grundlades en attityd som hela tiden bekräftade att västerländska värderingar (i form av filosofi, religion, teknik) var den rätta vägen för utveckling mot modernitet. Urfolkens värderingar och syn på livet nedvärderades och betraktades som ineffektiva och onödiga.

I den här artikeln tänker jag inte romantisera det gamla eller uttrycka en önskan om att komma tillbaka till det gamla. Men det är viktigt att vara medveten om att urfolkens perspektiv har setts ner på av makt-havarna sedan koloniseringen och under den republikanska eran. Jag försöker belysa vikten av den nya konstitutionen i sitt uppdrag att förändra de institutioner och de delar av samhället i Bolivia som fortfarande inte erkänner urfolken som en del av det bolivianska samhället.

Ett synsätt som baseras på effektivitet och individualism har fortsatt att påverka urfolken under de senaste trettio åren. De nationella myndigheter och de internationella biståndsorgan som sett som sin uppgift att tillämpa planer för att minska fattigdomen på landsbygden skapade olika program till exempel den "gröna revolutionen" som inte tog hänsyn till urfolkens syn på natur och utveckling. De olika landsbygdsprogram som har drivits i Bolivia har ofta varit främmande för urfolken, inte passat deras behov och verklighet, och därför ofta misslyckats. Det traditionella jordbruket betraktas ofta som ett hinder för att nå modernitet och ingå i den marknads-ekonomiska globaliseringen. Den attityd och det tankesätt som kolonialismen skapat i Bolivia går ut på att alla som är och tänker som "vita" är överlägsna. Det finns konkreta exempel på att urfolken tvingats ändra sin klädedräkt, att lokala språk nedvärderats och periodvis förbjudits, till exempel i skolan, att urfolksrepresentanter inte tillåts delta i den formella demokrati, samt en nedvärdering av traditionella grödor och djur.

Vi kan konstatera att trots det ständiga förnekandet av urfolkens sätt att leva, deras traditionella kunskaper inklusive deras traditionella jordbruk, produceras mat fortfarande av småbönder och urfolk. Den "gröna revolutionen" som predikade ett mer effektivt högavkastande jordbruk baserat på monokultur, konstgödsel, kemika-

lier med mera har misslyckats helt när det gäller att skapa matsuveränitet. Flera studier visar att stora områden i Latinamerika fortfarande använder traditionella jordbruksmetoder som är anpassade till de lokala ekosystemens variation. Dessa områden har fortfarande den högsta biologiska mångfalden och är viktiga biodiversitetskällor för hela världen. Urfolken har ofta baserat sin jordbruksproduktion på mångfald och har utvecklat olika grödor som är anpassade till till exempel klimatförändring, varierande vattentillgång, torka, markkvalitet, topografi och kommunalt arbete.

De traditionella kunskaperna

Tack vare de traditionella kunskaperna har urfolken kunnat ha ett självförsörjande jordbruk utan användning av externa tillsatser. Matsuveränitet innebär rätt och kontroll över grödor och territorier, vilket har varit en viktig del av en levande landsbygd. Rätt till mark och möjlighet att själva fördela den har varit viktigt för att undvika ojämlikheter inom byarna.

Det kommunala markägandet ändrades i och med införandet av den individuella egendomen. Detta system har bara gett fördelar till en minoritet i Bolivia som hela tiden har behållit makten. Stora arealer i Bolivia ägs nu av några familjer medan en stor del av Bolivias bönder har små arealer eller är jordlösa.

Den nya konstitutionen placerar urfolken i en viktig position i det bolivianska samhället genom att erkänna urfolkens egen organisering, språk, kultur och kosmvision. Konstitutionen etablerar också att staten bör stödja utvecklingen av de traditionella kunskaperna som ett bidrag till Bolivias utveckling. Ett klart exempel är integreringen av traditionell medicin med västerländsk medicin i samband med förlossningar, ett känsligt område där kvinnor är sårbara. En annan viktig fråga i den nya konstitutionen är relaterad till mark och territorium. Markin-

nehavet har begränsats till max 5 000 hektar och bör vara relaterat till sociala intressen och inte bara till det individuella ägandet. Markfördelningen syftar till att begränsa det industriella jordbruket som skadar miljön och skapar mindre möjligheter för matförsörjning till förmån för ett mer familjebaserat jordbruk mer inriktat på matproduktion. Urfolken i Bolivia har äntligen lyckats placera urfolkens situation på den nationella och internationella agendan.

Att diskutera avkolonisering av Bolivias nationella struktur och de styrande tankesätten är viktigt nu när Bolivia förbereder sig för att gå framåt. I höst kommer ett nytt val att äga rum av president och folkvalda som kommer att ha i uppdrag att tillämpa den nya konstitutionen. De tidigare bolivianska konstitutionerna behöll det koloniala sättet att regera och syftade ofta till att skydda en minoritets ekonomiska privilegier och intressen. Urfolken har ständigt kämpat för rättvisa och lyckades 1952 få igenom några sociala rättigheter som rätten att rösta. Den nuvarande konstitutionen godkändes i Bolivia 2008 trots stor opposition hos den tidigare dominerande eliten. I december har Bolivias befolkning en ny utmaning i att välja den nya president och de parlamentariker som ska arbeta för att skapa regler och reformera den bolivianska strukturen.

Rodolfo Magne
Agronom och miljövetare